

บูรณาการพุทธธรรมในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
 INTEGRATION OF BUDDHADHAMMA IN INFORMATION COMMUNICATION
 AND TECHNOLOGY UTILIZATION

สุนันทา กริชไกรวรรณ* สุวิญ รักสัตย์** สุมานพ ศิวารัตน์***
 พระมหาบุญไทย ปุณณมโน****

Sunanta Krichkraiwan, Suvin Ruksak, Sumanop Siwarat, Phramaha Boonthai
 Puññamano

บทคัดย่อ

บทความเรื่องเรื่อง บูรณาการพุทธธรรมในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 2) เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรม 3) เพื่อบูรณาการหลักพุทธธรรมในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และ 4) เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ วิทยานิพนธ์นี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบเอกสาร สัมภาษณ์เชิงลึก และเสวนากลุ่ม

ผลการวิจัยพบว่า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร คือการใช้ให้เป็นเครื่องมือ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง รวดเร็ว ใช้สร้างประโยชน์และพัฒนาคุณภาพชีวิต แต่การใช้ ICT ก็เกิดปัญหาทางอาชญากรรม การละเมิดลิขสิทธิ์และการใช้ไปในทางที่ผิด แม้จะแก้ปัญหาด้วยกฎหมาย จรรยาบรรณ และระบบความปลอดภัย แต่ก็ยังไม่อาจแก้ได้ อีกทั้งเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ ดังนั้นจึงต้องนำหลักพุทธธรรม ได้แก่ หิริโอตตปปะ เบญจศีลเบญจธรรม โยนิโสมนสิการและหลัก กาลามสูตรกษานियฐานมาปรับใช้เพื่อแก้ปัญหาด้วย

ในการบูรณาการแก้ปัญหาอาชญากรรมด้วยหลักพุทธธรรมต้องปลูกฝังทัศนคติที่ดีในการ รับผิดชอบต่อสังคมตั้งแต่เด็ก ให้รู้จักใช้ ICT ไปในทางที่เป็นคุณประโยชน์ ไม่ละเมิดกฎเกณฑ์ กติกาของสังคม การแก้ปัญหาละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาด้วยหลักพุทธธรรมต้องสร้างจิตสำนึก ละอายการทำความชั่วกลัวความผิด เคารพในการคิดค้นของผู้อื่นและรู้จักรังสรรค์นวัตกรรมของ ตนเอง ส่วนการแก้ปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารไปในทางที่ผิดเริ่มจากการ ตรวจสอบข้อมูล มีสติและเมตตา ใช้อย่างถูกต้องเน้นคุณค่าและประโยชน์ ตามองค์ความรู้ใหม่ เรียกว่า GRIS Model

คำสำคัญ: การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, บูรณาการด้วยพุทธธรรม

* Doctor of Philosophy Program in Buddhist Studies, Mahamakut Buddhist University

** Mahamakut Buddhist University

*** Mahamakut Buddhist University

**** Mahamakut Buddhist University

ABSTRACT

The objectives of the research entitled integration of Buddhadhamma in information communication and technology utilization were; 1) to study the theories on using information communication and technology, 2) to study the principles of Buddhadhamma, 3) to integrate the principles of buddhadhamma with information communication and technology, and 4) to propose guidelines in building new knowledge. The study employed documentary qualitative method conducting an in-depth interview and focus group discussion.

The results were indicated that information communication and technology helps to obtain accurate information in no time which is beneficial for business and the quality of life. As for technology related crimes can be effectively handled by law enforcement organization using security system as well as ethical laws but solving the symptoms not the root cause. so the principles of Buddhadhamma have been applied to ict, these are hiri and ottappa, the five precepts and Dhamma, yonisomanasikara and kalamasutta kangkhanियathana.

The integration of Buddhaddhamma principles to solve criminal problems is essential to indoctrinate social responsibility since childhood. Do utilize it and do not violate the social regulation. To prevent violation of intellectual property with Buddhadhamma must be resolved by raising awareness of consequences of sinful conducts as well as having respect for others' innovation. In order to resolve the problem of wrong ict's using, it can begin from investigate the message, the sender and the receiver based on one's consciousness so that guidelines can be determined with virtue and usefulness based on the new body of knowledge named gris model.

keywords: information communication and technology, Buddhadhamma

1. บทนำ

เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT: Information Communication and Technology) หรือที่เรียกกันว่า ไอซีที เป็นคำที่รู้จักและคุ้นเคยกันเป็นอย่างดีในสังคมยุคข่าวสารหรือสังคมสารสนเทศไร้พรมแดน ซึ่งเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเทคโนโลยีที่สำคัญและน่าสนใจเพราะเกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของมนุษย์ทุกคนบนโลกทุก ๆ เวลา พัฒนาการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของคนทุกระดับเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีอยู่ตลอดเวลา ในปัจจุบันนี้โลกได้วิวัฒนาการเข้าสู่ “ยุคสารสนเทศ” (Information age) อย่างเต็มตัว การเพิ่มจำนวนของข้อมูลข่าวสารอย่างมากมาอย่างรวดเร็วจนเกิดภาวะ “Information Explosion” ทำให้มนุษย์ต้องหันมาพึ่งเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างมากเพื่อช่วยในการบริหารจัดการกับข้อมูลเหล่านี้ จึงเป็นยุคทองของสารสนเทศในยุคโลกาภิวัตน์ทางด้านข้อมูลข่าวสารอย่างแท้จริง (Ruchareka Wittayawuttikul, 2010)

ยิ่งเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีความจำเป็นต่อโลกปัจจุบันมากเท่าใด ปัญหาอันเกิดจากเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารก็มีเพิ่มขึ้นอย่างทวีคูณ มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศไปในทางที่ผิดจนส่งผลกระทบต่อในวงกว้าง เป็นปัญหาของคนทั้งโลกที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมบนโลกไซเบอร์ ไม่ว่าจะเป็นการหลอกลวง การลักขโมยข้อมูล การละเมิดสิทธิส่วนบุคคล การละเมิดลิขสิทธิ์ทรัพย์สินทางปัญญา การทำร้ายผู้อื่นและอื่น ๆ อีกมากมายตามสถิติของศูนย์ประสานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยระบบคอมพิวเตอร์ประเทศไทย (ไทยเซิร์ต) (Thailand Computer Emergency Response Team (ThaiCERT), 2015) แม้ว่าจะมีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยกฎหมาย การเฝ้าระวังและระบบความปลอดภัยก็ยังคงเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ ปัญหาเหล่านี้ต้องใช้หลักพุทธธรรมเข้าไปช่วยแก้ที่ต้นเหตุ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางในการบูรณาการพุทธธรรมกับเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการเกรงกลัวในการที่จะกระทำความผิดและมีจริยธรรมในการประพฤติปฏิบัติตนเห็นโทษภัยของการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารไปใช้ในความไม่ถูกต้อง หรือการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาทางด้านนี้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
- 2.2 เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
- 2.3 เพื่อบูรณาการหลักพุทธธรรมในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
- 2.4 เพื่อนำเสนอแนวทางการสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับ “รูปแบบการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่บูรณาการด้วยหลักพุทธธรรม”

3. ขอบเขตของการวิจัย

3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหาทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ได้แก่ 1) อาชญากรรมทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 2) การละเมิดลิขสิทธิ์ทรัพย์สินทางปัญญา 3) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารไปในทางที่ผิด

3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหาทางพุทธธรรม ได้แก่ หลักทริโอดตัมปะ หลักเบญจศีลเบญจธรรม หลักโยนิโสมนสิการ และหลักกาลามสูตรกึ่งขานियฐาน 10 ประการ

3.3 ขอบเขตด้านบุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิผู้มีประสบการณ์ในใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารและผู้เชี่ยวชาญทางด้านพระพุทธศาสนาและการเสวนากลุ่มบุคคลผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติการและผู้ใช้ ICT

4. วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง บูรณาการพุทธธรรมในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ผู้วิจัยได้มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

4.1 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบวิจัยเอกสาร (Documentary Qualitative Research) ศึกษาค้นคว้าเอกสารปฐมภูมิ (Primary Sources) จากพระไตรปิฎกและอรรถกถา และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) จากเอกสารทางวิชาการ วารสาร บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) แบบเจาะจงบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Key Important Person) จำนวน 11 รูป/คน และการเสวนากลุ่ม (Focus Group Discussion) การจัดเสวนากลุ่มย่อยที่เน้นหัวข้อเนื้อหาเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำการศึกษาวิจัยเพื่อรับฟังข้อคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่าง 25 คน

4.3 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลภาคสนามเกี่ยวกับการสัมภาษณ์เชิงลึกและเสวนากลุ่ม และสังเคราะห์สรุปผลและนำเสนอองค์ความรู้ใหม่

5. ผลการวิจัย

ในการศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลจากการทำวิจัยทุกขั้นตอนตามวัตถุประสงค์ เพื่อค้นหาคำตอบของปัญหาและแนวทางในการแก้ไขเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารด้วยหลักพุทธธรรม ผลวิจัยพบว่า

5.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เป็นการประยุกต์เอาความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์มาจัดการสารสนเทศที่ต้องการ โดยอาศัยเครื่องมือทางเทคโนโลยีใหม่ที่ประกอบด้วยเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสื่อสารโทรคมนาคมเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง เกิดประโยชน์ทางการ

แข่งขันและการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นกลายเป็นสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐาน แนวคิดเกี่ยวกับการใช้ ICT มีผลต่อพฤติกรรมกรรมการยอมรับการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ พฤติกรรมของผู้ใช้ ICT มักมองหาช่องทางจากการได้ประโยชน์มากกว่านำมาเป็นเครื่องมือ จึงเกิดปัญหาเป็นภัยคุกคามความสงบเรียบร้อยของสังคม ปัญหาดังกล่าวสังคมจึงใช้ทฤษฎี C.I.A. Triangle เพื่อสร้างความปลอดภัยของข้อมูลสารสนเทศและคณะกรรมการด้านความมั่นคงโทรคมนาคมและระบบสารสนเทศแห่งชาติของต่างประเทศหรือ NSTISSC ได้กำหนดเป็นมาตรฐานการประเมินความมั่นคงปลอดภัยของสารสนเทศ (Panida Panichkul, 2013 : 9) การกำหนดนโยบายในการปฏิบัติ ให้การศึกษาและมีการนำเทคโนโลยีมาใช้เป็นกลไกควบคุม พร้อมทั้งมีการกำหนดบทลงโทษผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์พ.ศ. 2550 และกฎหมาย

หากแต่พฤติกรรมของคนที่ยังมีความเห็นแก่ตัวด้วยการอยากได้ในสิ่งที่ไม่ใช่ของตนโดยการละเมิดลิขสิทธิ์ทรัพย์สินทางปัญญา ด้วยการละเมิดสิทธิของผู้อื่น ใช้เกินกว่าสิทธิที่กำหนดไว้ และยังปลอมแปลงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของผู้อื่น มีการกำหนดหลักประพฤติปฏิบัติของบุคคลที่อยู่รวมกัน ในสังคมให้เกิดความสงบสุขและมีความสัมพันธ์ตามหลักทางศีลธรรมด้วยการปลูกฝัง สร้างจิตสำนึกทางจริยธรรมให้เกิดขึ้นกับพฤติกรรมของผู้ใช้ ICT ให้สอดคล้องกับมาตรฐานทางสังคมด้วยความสัมพันธ์ของจริยธรรม (Ethics) สังคม (Social) และการเมือง (Polity) (Kenneth C. Laudon and Jane P. Laudon, 2007) กำหนดพระราชบัญญัติคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา จรรยาวิชาชีพและกฎหมายต่าง ๆ

ในขณะที่ผู้ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารยังคงใช้อย่างไม่รู้คุณค่าและให้เกิดประโยชน์ ยึดติดกับความสะดวกสบายที่ได้รับ หมกมุ่นอยู่กับ ICT เสพติดจนขาดไม่ได้ ทำให้ขาดปัญญาในการไตร่ตรองพิจารณาอย่างรอบคอบ ขาดวิจารณญาณในการรับรู้ข่าวสารที่ไหลมากับ ICT จนทำให้เกิดปัญหาการใช้ ICT ไปในทางที่ผิด วิธีการป้องกันในปัจจุบันโดยให้ความรู้และสร้างทัศนคติที่ดีแก่ผู้ใช้ ICT ที่เป็นผู้ส่งและผู้รับข้อมูลข่าวสารให้มีความระมัดระวังในการสร้างข้อมูลข่าวสารที่มีประโยชน์ ส่งข้อมูลข่าวสารด้วยช่องทางส่งที่ถูกต้องเหมาะสม (Berlo K. David, 1960 : 40) ไม่ก่อให้เกิดผลสะท้อนกลับหรือปฏิกิริยาตอบกลับที่รุนแรงเลวร้าย

แม้จะมีการนำมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดจาก ICT แต่ก็ช่วยป้องกันปัญหาได้ในระดับหนึ่ง แต่ปัญหายังคงมีอยู่และทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้นตามความก้าวหน้าของ ICT ที่ได้พัฒนาอย่างก้าวกระโดดให้ทันต่อความต้องการของผู้บริโภค ICT อย่างขาดสามัญสำนึก ไม่มีทัศนคติที่ดีเห็นประโยชน์จาก ICT มากกว่ามองเห็นช่องทางหาผลประโยชน์จากเครื่องมือนี้ อย่างขาดคุณธรรม

5.2 หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

คำสอนในพระพุทธศาสนามุ่งเน้นไปที่สาเหตุรากเหง้าของปัญหาได้แก่จิตใจ และจากปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการใช้ ICT สามารถแก้ไขด้วยหลักพุทธธรรมทั้ง 4 ชุดได้แก่

5.2.1 หลักหิริโอตตปปะเป็นหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงสอนให้เป็นคนมีคุณธรรมภายในใจ เกิดความละอายและเกรงกลัวต่อการกระทำชั่วของตนเอง “หิริ” ดำรงอยู่ในสภาวะอันน่าละอาย เป็นอาการละอายต่อการกระทำ “โอตตปปะ” ก็ดำรงอยู่ในสภาวะอันน่ากลัวเป็นความกลัวแก่อบายที่ชื่อว่าภัย เหมือนเหล็ก 2 ก้อน ก้อนหนึ่งเย็นเปื้อนด้วยคู่อีกก้อนหนึ่งร้อนไฟติดทั่วแล้วบุคคลผู้ฉลาดตรงใจจะไม่จับก้อนเหล็กที่เย็นเพราะเปื้อนด้วยคู และจะไม่จับก้อนเหล็กอื่นที่ร้อนจึงไม่ทำกรรมชั่วเพราะกลัวละอาย หิริโอตตปปะเป็นธรรมพื้นฐานที่เป็นแก่นของบุคคลพึงสร้างให้เกิดกับตนจะเกิดสติปัญญาในการระลोकคุณธรรมที่เกาะกินใจ มีแก่นแท้ของร่างกายที่คอยยับยั้งจากการกระทำชั่ว ผู้มีหิริโอตตปปะได้ชื่อว่าเป็นผู้มีเทวธรรม ดังพุทธพจน์ของพระพุทธเจ้าที่กล่าวไว้

“หิริโอตตปสมปนา สุกกธมสมาหิตา
สนโต สปปุริสา โลเก เทวธมมาติ วุจฺจเร”

บุคคลผู้ถึงพร้อมด้วยหิริและโอตตปปะ ตั้งมั่นอยู่ในสุกกธรรม (กุศลธรรม) เป็นผู้ที่สูงบระจับ เป็นคนดีงาม ท่านเรียกว่าผู้มีเทวธรรมในโลก (Kh.Ja. 27/6/3) หิริโอตตปปะจึงเป็นธรรมคุ้มครองโลกเพื่อให้เกิดสันติอยู่ร่วมกันด้วยความสงบสุข

5.2.2 หลักเบญจศีลเบญจธรรม พระพุทธเจ้าทรงสอนให้เห็นถึงหลักศีลธรรมที่สามารถระงับอันตราย ที่ควรน้อมเข้ามาในตน ประพฤติปฏิบัติให้เป็นปกตินิสัยเกิดการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข หากคนไม่มีศีลจะมีพฤติกรรมที่เป็นไปในทางทำร้ายทำลายเอาเปรียบด้วยจิตใจที่คิดแต่เรื่องผลประโยชน์ส่วนตนและพวกพ้องเบญจศีลเป็นข้อห้ามที่ควรรักษาอย่างชอบธรรม เบญจธรรมเป็นธรรมที่สนับสนุนและกำกับให้การรักษาศีลเป็นไปด้วยดี (Phramahabodhivongsacarya (Thongdi), 2558 : 61)

5.2.3 หลักโยนิโสมนสิการ หลักธรรมที่สอนให้คนรู้จักดำเนินชีวิตถูกต้องต่อตนเอง สังคมและสภาพแวดล้อม เป็นความสุขที่เอื้อต่อการเกิดความสุขต่อผู้อื่นด้วยความคิดที่ไตร่ตรองอย่างรอบคอบ ผ่านการพิจารณาด้วยสติปัญญาตามเหตุผลที่เกิดจากความ เป็นจริงของสิ่งนั้น ๆ การพัฒนาปัญญาซึ่งเป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินไปภายในตัวของบุคคลเพื่อเกิดความรู้ความเข้าใจ ทศนคติและค่านิยมที่ถูกต้องดีงาม โยนิโสมนสิการให้ความสำคัญกับความจริงเป็นหลักยึดในการแก้ปัญหา มีจิตเป็นต้นแห่งความคิดให้รู้จักคิดด้วยตนเอง ประสานทางกายและวาจาออกมาเป็นการกระทำ โยนิโสมนสิการเป็นธรรมที่กั้นอกุศลไม่ให้เกิดขึ้นและช่วยให้กุศลเจริญ การนำวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ 5 วิธีตามวิธีคิดแบบคุณค่าแท้ คุณค่าเทียม วิธีคิดแบบแยกแยะให้เห็นครบทุกด้านทุกมิติ วิธีคิดที่เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างหลักการและความมุ่งหมาย วิธีคิดแบบปลุกเร้าคุณธรรม

ให้เกิดเพื่อชักนำไปในทางที่ดีมีประโยชน์ และวิธีคิดแบบรู้ทันคุณโทษและทางออกเพื่อพิจารณาปัญหาให้ครบทุกด้านมาใช้เพื่อคิดแก้ปัญหา (Phra Bhramagunabhorn (P.A.Payutto), 2013 : 15) วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการจึงเป็นเครื่องฝึกจิตเพื่อสร้างนิสัยใหม่ให้แก่จิต สร้างนิสัยแห่งการคิด การฝึกคิดให้ถูกต้องส่งผลให้เกิดปัญญาเห็นสิ่งที่ควรและไม่ควรทำ

5.2.4 หลักกาลามสูตรกึ่งขานิยฐาน 10 ประการ พระพุทธศาสนาสอนให้มีความเชื่อ โดยใช้ปัญญาตามเหตุผลที่เกิดจากความเป็นจริง ใช้สติพิจารณาไตร่ตรองว่ามีโทษหรือมีประโยชน์ มีประโยชน์นำไปปฏิบัติแล้วจึงปลงใจเชื่อ เป็นการรู้เท่าทันไม่หลงเชื่อในสิ่งที่ไม่ควรเชื่อ กาลามสูตรเป็นหลักสำคัญที่ช่วยให้เกิดการพัฒนาปัญญาและเกิดปัญญาที่แท้จริง รู้จักการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องคือรู้จักใช้ชีวิตอย่างถูกต้องตามที่ธรรมชาติกำหนด หลักการความเชื่อจากกาลามสูตรกึ่งขานิยฐาน 10 ประการจึงเป็นเกณฑ์ในการสร้างความตระหนักรู้ให้เกิดขึ้นกับมนุษย์ในการสร้างมาตรฐานของความเชื่อในสิ่งที่ควรเชื่อ ภายในคือความคิดและภายนอกคือข้อเท็จจริง หากมนุษย์รู้เองได้ว่าสิ่งใดทำให้เกิดกุศลทำให้ตนเองมีความสุขไม่เดือดร้อน ผู้รู้ก็สรรเสริญสิ่งนั้นเชื่อได้ หากสิ่งใดทำให้เกิดอกุศลตนเองมีความทุกข์เดือดร้อน ผู้รู้ก็ติเตียนสิ่งนั้นก็ไม่ควรเชื่อ (A.III. 20/66/261) เมื่อได้มาตรฐานทางความเชื่อก็จะนำไปสู่ฐานแห่งการปฏิบัติอย่างถูกวิธี ดังที่พระพุทธเจ้าได้ทรงสอนชาวกาลามะให้ฟังตนเองอันเป็นที่ฟังที่ประเสริฐสุด โดยให้พิจารณาด้วยปัญญาตนเองว่าธรรมใดมีประโยชน์ ผู้รู้สรรเสริญ ธรรมเหล่านี้ที่บุคคลถือปฏิบัติสมบูรณ์แล้วย่อมเป็นไปเพื่อเกื้อกูลและทำให้เกิดความสุข นั่นเอง

5.3 บูรณาการพุทธธรรมในการแก้ไขปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การนำหลักพุทธธรรมทั้ง ๔ ชุดธรรมมาบูรณาการใช้ร่วมกับการแก้ไขปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารทั้ง ๓ ประเด็นสรุปได้ดังนี้

5.3.1 การบูรณาการพุทธธรรมในการแก้ปัญหาอาชญากรรมทาง ICT

การแก้ไขปัญหาอาชญากรรมทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) อาศัยกรอบมาตรฐานการป้องกันรักษาอาชญากรรมตามทฤษฎี C.I.A. Triangle ทั้ง 6 มาตรการเป็นแนวทางหลัก เพื่อมุ่งเน้นไปที่บทลงโทษต่อผู้กระทำความผิด โดยปลูกฝังจิตสำนึกและความรับผิดชอบ รู้จักคุณ-โทษ มีประโยชน์-มิใช่ประโยชน์ คำนึงถึงความสงบสุขของสังคมว่าเป็นความสุขของตนเอง สร้างกระบวนการทำตามหน้าที่ที่ถูกต้อง สร้างความเป็นคนคุณภาพสามารถใช้วิจารณญาณต่อการกระทำของตน ผ่านการศึกษา วัฒนธรรมและค่านิยมเป็นพลังผลักดัน สอดคล้องกับบทสรุปการให้สัมภาษณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิที่ว่า สร้างจิตสำนึกผู้ผิดชอบชั่วดีและมีระเบียบวินัยต้องสร้างตั้งแต่เด็ก ให้รู้กฎเกณฑ์กติกา รับผิดชอบต่อโทษที่ตนเองกระทำ ฝึกคิดอย่างมีระบบ มีวิธีคิด วิเคราะห์ และเป็นคนสังเกตข้อมูลผ่านเครื่องมือทาง ICT โดยเริ่มที่กลุ่มเสี่ยงผ่านสถานศึกษาและต้องทำให้เป็นนโยบายของรัฐ และสอดคล้องกับการเสวนากลุ่มที่ว่า สถาบันครอบครัว

สถาบันการศึกษาและนโยบายของรัฐต้องเชื่อมโยงกันในการปลูกฝังให้ความรู้ ความเข้าใจทั้งเรื่อง กฎหมายและผลที่ได้รับ ส่งเสริมการใช้ ICT ไปในทางที่ถูกต้องและประណามผู้นำไปใช้ในทางที่ผิด

5.3.2 การบูรณาการพุทธธรรมในการแก้ปัญหาละเมิดลิขสิทธิ์ทรัพย์สินทางปัญญา

การแก้ไขปัญหาละเมิดลิขสิทธิ์ทรัพย์สินทางปัญญาโดยใช้ความสัมพันธ์ระหว่าง จริยธรรม สังคมและการเมืองเป็นหลักการสำคัญ เน้นการมีส่วนร่วมทางสังคมเป็นเครื่องมือ กลไกที่จะสร้างให้เกิดสิ่งเหล่านี้ขึ้นได้ต้องอาศัยการตั้งกฎเกณฑ์ร่วมกันในสังคม ทุกคนในสังคมต้องมีส่วนร่วม รับผิดชอบต่อผลกระทบที่เกิดขึ้น สังคมต้องไม่ยอมรับต่อการละเมิดสิทธิของผู้อื่น คอยส่งเสริม และให้กำลังใจต่อผู้กระทำอย่างถูกต้อง อาศัยพลังสังคม (Socialization) หลักพุทธธรรมที่ใช้บูรณาการต้องอาศัยกฎเกณฑ์กติกาทางสังคม บทลงโทษ ส่งเสริมสนับสนุนผู้ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ สร้างวัฒนธรรมไม่ยอมรับผู้กระทำผิด มีการประเมินผลของการปฏิบัติตามพุทธธรรมและปรับปรุงวิธีการให้เหมาะสมอยู่เสมอ

ประเด็นการไม่ละเมิดลิขสิทธิ์ทรัพย์สินทางปัญญาในการแก้ไขเชิงบวกตามที่ ผู้ทรงคุณวุฒิเสนอแนะให้มีการรังสรรค์นวัตกรรมของตนขึ้นมาเป็นการปรับทัศนคติจากผู้เข้ามาเป็นผู้สร้าง สอดคล้องกับแนวคิด List Model ที่มุ่งเน้นการพัฒนาสังคมด้วย ICT เป็นการสร้างนวัตกรรม (Innovation) ทาง ICT เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ การได้ใช้ความรู้ ความคิด และจินตนาการที่นำไปสู่การปฏิบัติได้จริง (Phrasuthirattanabundit (Suthit Aphakaro), 2016) โดยเฉพาะอย่างยิ่งความก้าวหน้าทางเทคโนโลยียิ่งให้เกิดการรังสรรค์นวัตกรรมได้ง่ายขึ้นถ้าหากมีการส่งเสริมและสนับสนุน กระบวนการบูรณาการจะมีผลปรากฏชัดก็ต่อเมื่อทุกฝ่ายให้ความสำคัญ และยอมรับ เพื่อจุดประสงค์ในการสร้างมาตรฐานทางสังคมและสร้างค่านิยมที่ถูกต้องในการใช้ ICT สอดคล้องกับบทสรุปการให้สัมภาษณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิที่ว่า การสร้างมาตรฐานทางศีลธรรมที่ดีให้เกียรติและเคารพการคิดค้นของผู้อื่น รู้จักปกป้องสิทธิส่วนบุคคล สร้างวัฒนธรรมแม่แบบที่ดีในสังคม รู้จักรังสรรค์นวัตกรรมของตนเพื่อไม่ให้เกิดความโลภในงานของผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับบทสรุปของการเสวนากลุ่มที่ว่า สร้างวัฒนธรรมที่ดีให้เกิดขึ้นโดยรู้ว่าผิดก็คือผิดไม่มีข้อยกเว้น บังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มข้นเพื่อทำให้คนตระหนักและเกรงกลัว สร้างความเข้าใจถึงความผิดที่เกี่ยวกับการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา ปลูกจิตสำนึกในการเคารพความสามารถของผู้อื่น เปลี่ยนค่านิยมจากการเล่นเน็ตมาเป็นการใช้เน็ตให้คุ้มค่าและมีประโยชน์

5.3.3 การบูรณาการพุทธธรรมในการแก้ปัญหาการใช้ ICT ไปในทางที่ผิด

กระบวนการติดต่อสื่อสารในลักษณะรูปแบบจำลอง SMCR และปฏิกริยาตอบกลับ คือพัฒนาคุณภาพของคนให้มีทักษะในการสื่อสารที่ดี มีทัศนคติที่ดีต่อกัน ร่วมมือกันสร้างสารที่มีประสิทธิภาพ ป้องกันการติดต่อสื่อสารที่สร้างปัญหาและส่งผลกระทบต่อความสงบสุขของสังคม กระบวนการสำคัญสร้างสิ่งเหล่านี้ต้องได้รับความร่วมมือจากคนในสังคม เริ่มจากผู้ส่งสาร ผู้รับสาร

การสร้างสาร การใช้ช่องทางสื่อสารและการตอบกลับเชิงบวก ต้องร่วมกันจัดความคิดเชิงลบที่ทำให้การติดต่อสื่อสารเกิดปัญหา ลดทอนความโกรธ ความไม่พอใจและความขัดแย้งในสังคม สร้างสามัญสำนึกที่ดีที่เกิดด้วยความคิดที่มีวิจารณ์ญาณตั้งอยู่ในบนฐานกุศลจิต บนสติปัญญาที่พิจารณาตรวจสอบ จิตสำนึกมีความละเอียดเกรงกลัวที่ทำให้เกิดปัญหาในสังคม วิเคราะห์และสังเคราะห์เห็นถึงคุณ-โทษของสารในทุกมิติ สอดคล้องกับบทสรุปจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่ว่า สร้างคนให้รู้จักใช้ประโยชน์จาก ICT สร้างสิ่งแวดล้อมแห่งการเรียนรู้ทาง ICT สร้างความสมดุลระหว่างความคิดกับเครื่องมือสื่อสารด้วยวิจารณ์ญาณและภูมิคุ้มกันทาง ICT โดยกำหนดการใช้ที่ถูกและผิดทาง ICT อย่างเป็นระบบและเผยแพร่ผ่าน ICT ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบ ระบุโทษเพื่อสร้างจิตสำนึกและยับยั้งการใช้ ICT ไปในทางที่ผิด ซึ่งสอดคล้องกับบทสรุปของผู้เสวนากลุ่มที่ว่า รู้จักการตรวจสอบและมีวิธีคิดพิจารณาด้วยเหตุผลก่อนจะเชื่อ สร้างคนให้มีความรับผิดชอบ มีเมตตาไม่เบียดเบียนและทำร้ายผู้อื่น ใช้ ICT เฉพาะเท่าที่ต้องการประโยชน์ ให้ความรู้แก่ผู้ใช้ ICT ถึงภัยอันตราย ไม่เปิดเผยข้อมูลส่วนตัวในโลกออนไลน์ ปลูกฝังจิตสำนึกตั้งแต่เด็กให้รู้ว่า ICT เป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์และไม่ใช้ไปในทางที่ผิด รัฐบาลต้องมีนโยบายเผยแพร่ให้ทราบถึงวิธีการใช้ ICT อย่างถูกต้อง จากการสรุปดังกล่าว ผู้วิจัยได้สร้างเป็นมาตรการทางกระบวนการได้ดังนี้

1. เพิ่มกระบวนการเรียนรู้ การเรียนรู้เป็นเบื้องต้นของการใส่ใจจิตสำนึกลงในจิต (Input) ทุกครอบครัวต้องคอยให้ความรู้เรื่องการใช้ ICT อย่างถูกต้อง โดยยึดหลักกฎระเบียบที่รัฐตราไว้บังคับ และจรรยาบรรณมารยาทที่ดีในการใช้ ICT ครอบครัวและสังคมต้องส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ โดยเฉพาะคุณธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ การมีสติกับเมตตาที่จะอยู่กับผู้อื่น และการอยู่ในโลกเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สติและเมตตาเป็นภูมิคุ้มกันที่จะไม่ทำให้ความชั่วและกลัวความผิดได้ดี ในกระบวนการนี้สามารถสรุปเป็นลำดับคือ

- 1) เขียนและบอกกล่าวสม่ำเสมอ
- 2) จัดจำได้ในข้อความที่เป็นกฎเกณฑ์กติกา
- 3) บอกต่อได้เมื่อกระทำถูกหรือผิด
- 4) ให้รางวัลผู้กระทำถูก
- 5) ลงโทษผู้กระทำผิด

2. เพิ่มกระบวนการมีวิจารณ์ญาณ ต้องอาศัยกระบวนการทางการศึกษาเป็นวิธีปลูกฝังที่ได้ผล การฝึกให้คนมีวิจารณ์ญาณตรวจสอบการกระทำของตนและผู้อื่น ยึดหลักการใช้ ICT ว่าเป็นคุณค่าแท้หรือเทียม ดูผลกระทบจาก ICT แยกแยะให้เห็นองค์ประกอบและความเหมาะสมในการใช้ ICT ให้เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์ด้วยตนเอง สิ่งที่ต้องปลูกฝังลงในจิตสำนึกของการรู้จักใช้ความคิดพิจารณาในขั้นนี้ก็คือ การตรวจสอบข้อมูลให้ดีกว่าก่อนที่จะเชื่อหรือส่งต่อข้อมูลและหลักการตรวจสอบความจริงของแหล่งข้อมูล ต้องดูว่ากุศลจิตเพิ่มอกุศลจิตลด เป็นการ

เพิ่มความดีและลดความไม่ดีในใจ การรู้จักใคร่ครวญพิจารณาอย่างนี้จนเป็นนิสัย เป็นพฤติกรรมที่เป็นฐานให้เกิดวัฒนธรรมที่มีวิจารณ์ญาณไม่เชื่ออะไรง่าย สถาบันการศึกษาต้องทำเป็นมาตรการเป็นส่วนหนึ่งของผลการศึกษา สรุปเป็นแนวปฏิบัติได้ดังนี้

- 1) กำหนดเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
- 2) ให้คะแนนผู้ที่รู้จักพิจารณาข้อมูล
- 3) ส่งเสริมการนำไปขยายต่อครอบครัวและสังคม

3. สร้างทัศนคติที่ถูกต้อง เป็นเรื่องที่ต้องอาศัยการปลูกฝังมาเป็นลำดับ ต้องตั้งอาศัยบุคคลตัวอย่างในสังคม ซึ่งให้เห็นว่าการใช้ ICT นั้นเป็นเครื่องมือที่สร้างประโยชน์ได้มหาศาลถ้าหากรู้จักนำไปใช้ การกระทำความผิดต่อ ICT เป็นเรื่องที่ไม่มีความผิดที่ถูกต้องกระทำ ต้องมีการส่งเสริมการใช้ ICT ไปในมิติต่าง ๆ ทั้งกระบวนการเรียนรู้ การเลี้ยงชีวิต การพัฒนาชีวิตและการเสริมสร้างปัญญา ทัศนคติที่ดีเป็นบ่อเกิดของนวัตกรรมอีกมากมายจาก ICT การศึกษาและสังคมต้องรับผิดชอบ กฎหมายเป็นเพียงกรอบบังคับผู้ฝ่าฝืน เมื่อคนได้รับการปลูกฝังอย่างเป็นระบบก็ย่อมเป็นวัฒนธรรมที่ดีงาม เน้นการมีความเมตตาและสติเป็นเครื่องนำทาง และมีวิจารณ์ญาณเป็นเครื่องมือตรวจสอบ สรุปเป็นขั้นตอนคือ

- 1) รู้จักคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบตามหลักกฤษฎธรรม
- 2) รู้จักใช้ ICT ให้เกิดประโยชน์
- 3) รู้จักตรวจสอบข้อเท็จจริงด้วยวิจารณ์ญาณ

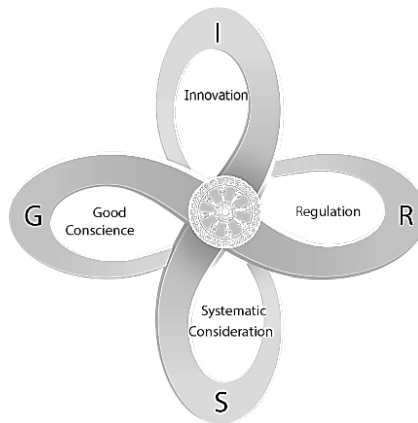
กระบวนการทั้งหมดนั้นก็อยู่ที่การได้รับการศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจดจำได้ มีความแม่นยำในหลักการ การใคร่ครวญพิจารณาด้วยเหตุผลอันเป็นธรรมและการนำไปใช้ได้ อย่างถูกต้อง

6. องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการบูรณาการการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารด้วยพุทธธรรม

การบูรณาการจากการวิเคราะห์เอกสาร สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญและการเสวนากลุ่มสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการสร้างกระบวนการทางจิตสำนึกที่ดีในการใช้ ICT ให้เกิดขึ้นภายในจิตใจของคน ครอบครัวเป็นจุดเริ่มต้นของการเพาะบ่มเมล็ดกล้าที่สมบูรณ์แบบ การสร้างคนที่มีจิตใจเข้มแข็งแต่เปี่ยมไปด้วยเมตตาที่มีความละเอียดและเกรงกลัวต่อการทำความผิดทั้งหลาย สร้างทัศนคติที่ดีเมื่อต้องเผชิญกับข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ มากมาย อยู่ร่วมกันในสังคมด้วยความสงบสุขได้คนก็ต้องปฏิบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์ของการอยู่ร่วมกัน ในขณะที่กฎหมายและพระราชบัญญัติต่าง ๆ ค้ำครองจากภายนอก ข้อห้ามทางศีลและการปฏิบัติตามธรรมที่สนับสนุนให้ศีลเจริญงอกงามเป็นการค้ำครองจากภายในตนเป็นการสร้างสังคมที่มีความสุข การสร้างความ

มันคงเข้มแข็งของคนในสังคมต่อข้อมูลข่าวสารเป็นสิ่งจำเป็น ด้วยการสร้างสังคมที่มีวัฒนธรรมในการใช้ ICT อย่างถูกต้องและใช้อย่างเป็นประโยชน์ ต้องรู้จักตรวจสอบข้อมูลข่าวสารก่อนที่จะเชื่อ มีประโยชน์จึงนำไปปฏิบัติและบอกต่อ มีโทษทำให้เกิดความเสียหายทำร้ายตนเองและผู้อื่นก็ทิ้งเสีย เป็นกระบวนการตรวจสอบที่ถูกต้องจึงทำให้เกิดวัฒนธรรมที่ดีงามของสังคม ทำให้คนรู้จักคิดอย่างเป็นระบบใคร่ครวญวิเคราะห์ถึงเหตุและผลด้วยการใช้ปัญญา สร้างกระบวนการตัดสินใจในสิ่งที่ถูกต้องตามความจริง สังคมจึงประกอบไปด้วยคนมีปัญหาพิจารณาทุกมิติตามความเป็นจริง มีกระบวนการคิดวิเคราะห์อย่างแยบคายจนสังเคราะห์ได้สิ่งที่ถูกต้อง ปฏิบัติจนกลายเป็นลักษณะนิสัยที่แท้จริง เป็นสังคมแห่งคนมีปัญญา

การมีจิตสำนึกที่ดีตามกฎหมาย กฎหมายและข้อกำหนดทั้งทางโลกและทางธรรม การตรวจสอบฐานข้อมูลและการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบอยู่ภายใต้การหมุ่นไปของธรรมทุกด้าน จึงเป็นรูปแบบของกระแส ICT ที่หมุ่นไปอย่างต่อเนื่องเรียกว่า GRIS Model (อ่านว่า กริส) ที่อยู่ในรูปลักษณะของเครื่องหมายอินฟินิตี้บวก (+) กันที่มีธรรมจักรเป็นแกนกลาง

G = Good Conscience หมายถึง การมีสามัญสำนึกและทัศนคติที่ดี

R = Regulation หมายถึง การปฏิบัติตามกฎระเบียบ

I = Innovation หมายถึง การรังสรรค์นวัตกรรม

S = Systematic Consideration หมายถึง การตัดสินใจบน

ฐานข้อมูลอย่างเป็นระบบ

7. แนวการใช้ GRIS Model

7.1 กระบวนการสร้างจิตสำนึกทางด้าน ICT กระบวนการนี้ต้องเริ่มเมื่อยังเด็กและเยาวชนโดยอาศัยสถาบันทางการศึกษาและสถาบันครอบครัวเป็นกลไกในการขับเคลื่อนจึงจะประสบผลสำเร็จ กระบวนการสร้าง G (Good Conscience) ในโมเดลต้องมาก่อนและต้องทำให้เกิดขึ้นให้ได้ เพราะมีฉะนั้นย่อมก่อให้เกิดความผลกระทบทางด้านการพัฒนาประเทศในด้านนี้ไปด้วย

7.2 กระบวนการรณรงค์ให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบ กระบวนการรณรงค์ให้ปฏิบัติตามข้อกำหนด กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ จรรยาบรรณ กฎทางศีลธรรม จริยธรรม การใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือป้องกันการทำผิดเป็นเพียงส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งต้องให้เกิดคุณธรรมในการไม่ประพฤติผิด กฎทางศาสนา คือ ศีล จึงต้องรณรงค์ให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบที่อนุญาตทั้งในทางโลกและทางศาสนา โดยการใช้ R (Regulation) ใน GRIS Model

7.3 การรังสรรค์นวัตกรรม การใช้ I (Innovation) ใน GRIS Model เป็นกระบวนการเชิงบวกในการใช้ ICT ให้มีประโยชน์ การรังสรรค์นวัตกรรมเป็นการใช้ความคิด จินตนาการ และการสร้างสรรค์อย่างมีจุดหมาย เป็นการสร้างแรงบันดาลใจในการสร้างผลงานให้เป็นนวัตกรรมที่เป็นรูปธรรม นำไปสู่การพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงอย่างสร้างสรรค์อีกด้วย กระบวนการของการรังสรรค์นวัตกรรมนำไปสู่สังคมที่มีคุณภาพ คุณธรรม โดยมีปัจจัยพื้นฐานจากความรับผิดชอบ ความ

ยุติธรรมและการแบ่งปันของผู้คนในสังคม เมื่อการรังสรรค์นวัตกรรมได้รับการสนับสนุนโดยเฉพาะเป็นการส่งเสริมให้คนไทยแลนด์ ๔.๐ มีความเป็นจริงมากขึ้น

7.4 การตัดสินใจบนฐานข้อมูลอย่างเป็นระบบ การใช้ S (Systematic Consideration) ซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายในการคิดและตัดสินใจอย่างมีวิจารณญาณ เป็นระบบย่อมทำให้ไม่ผิดพลาด กระบวนการคิดและตัดสินใจกระทำหรือไม่กระทำถือว่าสำคัญ ดังนั้น การคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ให้เห็นองค์ประกอบทุกด้านแล้วจึงง่ายต่อการตัดสินใจ กระบวนการตรวจสอบข้อมูลจำเป็นต้องนำมาใช้ให้เป็นระบบและเป็นวิถีชีวิตโดยการมีสติรอบคอบตรวจสอบข้อมูลทุกมิติ สร้างเกณฑ์ตรวจสอบภายในตนให้เป็นมาตรฐานและรู้จักเชื่อมโยงข้อมูล จึงเป็นกระบวนการพิจารณาภาพรวมอย่างเป็นระบบ ทั้งในแง่ของหลักกฎหมาย ผลกระทบด้านบวกและด้านลบ คุณค่าและประโยชน์ที่เกิดขึ้นเรียกว่าการตัดสินใจบนฐานข้อมูลอย่างเป็นระบบ

การใช้ GRIS Model ต้องใช้ทั้งชุดองค์ความรู้เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ในการใช้ ICT อย่างไม่ผิดและก่อเกิดประโยชน์ ทั้งยังเป็นสร้างมาตรฐานทางสังคมเกี่ยวกับการใช้ ICT ใหม่ด้วย

เนื่องจากเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นเครื่องมือที่มีผลกระทบในสังคมอย่างกว้างขวาง เมื่อใช้องค์ความรู้นี้แล้วย่อมส่งผลกระทบใน 3 ทาง

1. อาชญากรรมทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารลดลง ไม่กระทบต่อสังคมในวงกว้าง เนื่องจากมีจิตสำนึกร่วมที่จะรักษาสังคม คนในสังคมมีความเข้าใจในการรักษาสีทางการใช้ ICT
2. มีผลต่อการไม่ละเมิดลิขสิทธิ์ทรัพย์สินทางปัญญาผู้อื่น รมณรงค์ให้สร้างนวัตกรรมจากสติปัญญาความสามารถของคนในประเทศ คนในสังคมร่วมมือกันพัฒนาและส่งเสริมการใช้นวัตกรรมเหล่านั้น และยังส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อประเทศคู่ค้าอีกด้วย
3. ส่งผลต่อคุณภาพของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ที่ทำให้เกิดคุณประโยชน์ คุณภาพชีวิตของตนดีขึ้น สร้างประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และส่งผลต่อวัฒนธรรมการใช้ ICT ด้วย

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) นโยบายของการศึกษา สถาบันทางการศึกษาต้องนำโมเดลนี้ไปบรรจุไว้ในหลักสูตร ซึ่งทุกสถาบันต้องให้ความสำคัญเนื่องจากเป็นนโยบายของรัฐที่จะให้ประเทศเป็นไปตามแผนไทยแลนด์ 4.0 ด้วยนโยบายการศึกษาที่สร้างบุคคลต้นแบบในการใช้ ICT อย่างถูกต้องและใช้อย่างเป็นประโยชน์

2) นโยบายทาง ICT หน่วยงานทางด้าน ICT ควรนำไปกำหนดไว้ในแผนการใช้ ICT ที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ โดยเน้นการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอย่างเต็มประสิทธิภาพกำหนดนโยบายเพื่อสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ด้วยการใช้ ICT เป็นเครื่องมือให้เกิดประโยชน์

3) นโยบายทางวัฒนธรรม หน่วยงานทางด้านวัฒนธรรมควรนำโมเดลนี้ไปปลูกฝังให้คนในสังคมเป็นคนใช้ ICT อย่างมีวัฒนธรรมที่ดี รู้เท่าทันและพร้อมสำหรับโลกแห่ง ICT ช่วยให้เกิดความรู้ ใช้เครื่องมือในเชิงสร้างสรรค์เพื่อประโยชน์ที่แท้จริง

8.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1) การวิจัยที่เจาะลึกลงรายละเอียดเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารตามช่วงอายุคน (Generation)

2) บูรณาการพุทธธรรมในการส่งเสริมความเข้มแข็งด้านจิตใจในการดำเนินชีวิตภายใต้สังคมออนไลน์

3) การใช้ประโยชน์ ICT ในการพัฒนาจิตใจควบคู่กับการสร้างนวัตกรรมทาง ICT ในการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ในสังคมปัจจุบัน

References

- Berlo K. David. (1960). *The Process of Communication : An Introduction to Theory and Practice*. Newyork: Holt Rineheart and Winston.
- His Holiness Nanasangvara, Supreme Patriarch (Charoen Suvaddhana Mahathera). (2006). *Buddhist Principle*. Bangkok: Mahamakut Buddhist University Press.
- Kenneth C. Laudon and Jane P. Laudon. (2007). *Management Information System (Managing The Digital Firm)*. Tenth Edition.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *The Tipitaka in Thai Version belonging to Mahachulalongkornrajavidyalaya University*. Bangkok: Mahachulalongkornraja-vidyalaya University.
- Michael E. Whitman and Herbert J. Mattord. (2005) “*Principles of Information Security*”. Second Edition. Thomson Course Technology.
- Panida Panichkul. (2013). *Information Security and Management*. Bangkok: KTP Com and Consult, Ltd. Press.
- Phra Bhramagunabhorn (P.A.Payutto). (2013). *Thinking Method in Buddhadhamma*. Reprinted No.24 by Chapter Division. Bangkok: Plidhamma in Petandhome Co.Ltd.
- Phra Mahabodhivongsacarya (Thongdi). (2015). *5 Precepts Protect the World*. Bangkok: Banluedhamma Institute.
- Phrasuthirattanabundit (Suthita Aphakaro) Dr. (2016). *List Model for Research and Social Development*. Advance Research Methodology in Social Sciences Development. Social Development Department. Social Sciences. Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (Photocopy)
- Robert N. Barger. (2008). “*Computer Ethics a Case-Based Approach*”. Cambridge University Press. United Kingdom.